УДК 355.45(477)“2014/2025”
DOI: https://doi.org/10.31652/2411-2143-2026-55-195-205

Russian propaganda narratives against Ukraine: cognitive structure and strategic functions (2014–2025)

Vadym Yu. Bespeka
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy of Ministry of Defense of Ukraine
PhD in History, Doctoral Student (Ukraine)
email: bvu1927@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3811-341X
Web of Sciense ResearcherID: https://www.webofscience.com/wos/author/record/GPS-8457-2022

Abstract.

The purpose *of this article is to analyze key Russian propaganda narratives used as instruments of cognitive aggression against Ukraine in 2014–2025. The study focuses on identifying their functional purpose, ideological heritage, and role in legitimizing the Russian Federation's military aggression.* ***The methodological basis*** *of the publication is based on structural-analytical and comparative approaches, as well as the generalization of the results of published studies of Russian information campaigns in political, media, and diplomatic discourse.* ***The scientific novelty*** *of the work lies in its approach to Russian propaganda narratives as an integrated system of cognitive operations that shape the boundaries of perception, emotional reactions, and the logic of political decision-making, and makes it possible to trace their evolution and ideological continuity during 2014–2025.* ***Conclusions****. The article shows that basic Russian propaganda narratives (“Nazi regime,” “one people,” “illegitimate government,” “war with NATO,” inversion of guilt) form a stable semantic framework within which the Russian Federation's military aggression against Ukraine is presented as necessary, morally justified, and historically determined. These narratives perform a number of complementary functions. These are the legitimization of violence, the mobilization of Russian society, the neutralization of the aggressor state's responsibility, and the disorientation of external audiences. All of the above narratives are systemic and reproducible. They draw on the ideological legacy of the Soviet and imperial periods and function as elements of the Russian Federation’s targeted cognitive operations. Beyond their immediate propaganda role, these narratives are intended to shape long-term patterns of perception and interpretation. In the context of hybrid warfare, they are used to influence political decision-making, public attitudes, and international responses.*

Keywords*: hybrid warfare, disinformation, cognitive operations, propaganda narratives, Russian propaganda, strategic communications.*

Російські пропагандистські наративи проти України: когнітивна структура та стратегічні функції (2014–2025 рр.)

Вадим Беспека
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
доктор філософії з історії та археології, докторант
email: bvu1927@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3811-341X
Web of Sciense ResearcherID: https://www.webofscience.com/wos/author/record/GPS-8457-2022

Анотація.
Метою *статті є аналіз ключових наративів російської пропаганди, які використовувалися як інструменти когнітивної агресії проти України у 2014–2025 роках, визначено їх функціональне призначення, ідеологічну спадщину та роль у легітимізації військової агресії Російської Федерації.* ***Методологічна основа*** *публікації основана на структурно-аналітичному та порівняльному підходах, а також узагальненні результатів опублікованих досліджень російських інформаційних кампаній у політичному, медійному та дипломатичному дискурсі.* ***Наукова новизна*** *роботи полягає в підході до російських пропагандистських наративів як до інтегрованої системи когнітивних операцій, що формують межі сприйняття, емоційні реакції та впливають на прийняття політичних рішень, і дозволяють простежити їх еволюцію та ідеологічну спадкоємність у 2014–2025 роках.* ***Висновки****. У статті показано, що основні російські пропагандистські наративи («нацистський режим», «єдиний народ», «нелегітимний уряд», «війна з НАТО», перенесення вини) утворюють стабільну семантичну структуру, в рамках якої військова агресія Російської Федерації проти України подається як необхідна, морально виправдана та історично зумовлена. Ці наративи виконують низку взаємодоповнювальних функцій. Це – легітимізація насильства, мобілізація російського суспільства, нейтралізація відповідальності держави-агресора та дезорієнтація зовнішньої аудиторії. Усі вищезазначені наративи є системними та відтворюваними, адже базуються на ідеологічній спадщині радянського та імперського періодів. Також функціонують як частина цільових когнітивних операцій Російської Федерації, використовуються як для пропагандистських цілей, так і для формування довгострокових моделей сприйняття реальності. У контексті гібридної війни вони мають на меті вплинути на політичні рішення, суспільні настрої та міжнародну реакцію.*

Ключові слова: *гібридна війна, дезінформація, когнітивні операції, пропагандистські наративи, російська пропаганда, стратегічні комунікації.*

Постановка проблеми. Проблематика полягає у системному використанні Росією пропагандистських наративів як ключового інструменту когнітивної агресії проти України. Від початку російсько-української війни у 2014 р., пропагандистські наративи: «нацистська влада», «громадянська війна», «один народ», «зовнішнє управління», «війна з НАТО» – творять цілісну ідеологічну систему, яка легітимізує агресію, делегітимізує українську державність, а також формує альтернативну реальність, націлену на різні аудиторії. Аналіз цих наративів, з'ясування їхньої структури та функцій є критично важливим, щоб зрозуміти механізм російської інформаційної агресії та вибудувати ефективну систему для її протидії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика російських пропагандистських наративів проти України набула популярності з початком російсько-української війни у 2014 р. як серед вітчизняних, так і зарубіжних політологів, істориків, дослідників безпеки, медіааналізу та соціальної психології. У їхніх працях досліджено різні аспекти когнітивної агресії РФ проти України: наративи, які використовує пропаганда, механізми маніпуляції контекстом, стратегії делегітимації супротивника.

Серед українських історичних та етнополітичних досліджень виділимо колективну монографію «Донбас в етнополітичному вимірі» під загальною редакцією В. Котигоренка (Котигоренко та ін., 2014). У ній автори розкрили специфіку Донбасу як регіону, його історичні та мовно-культурні характеристики, які російська пропаганда використала для створення наративу так званого «громадянського конфлікту». Історик С. Кульчицький трактує російсько-українське протистояння як екзистенційну війну (Кульчицький, 2024). Ю. Поліщук у своєму дослідженні розкриває проблему інформаційної війни РФ проти України, її ключові об'єкти – ідентичність, ціннісні орієнтації, межі інтерпретації, а також еволюцію практичних механізмів впливу та протидії в умовах повномасштабної війни (Поліщук, 2025).

Історико-ідеологічні засади російської дезінформації є предметом дослідження у роботах Є. Магди (Магда, 2021) та В. Ткаченко (Ткаченко, 2020). Перший розглядає історію як інструмент

легітимації зовнішньополітичної стратегії Російської Федерації, у той час як В. Ткаченко порівнює політику історичної пам'яті в Україні та Росії. Схожим до цих праць за концептуальною основою є дослідження Л. Якубової (Якубова, 2024). У ньому авторка аналізує Україну як «alter ego» путінської Росії. Вона розкриває механізм проєкції власних внутрішніх проблем і страхів РФ на український простір як основу для ідеологічного виправдання агресії. М. Стрельбицький і М. Гринь (Стрельбицький & Гринь, 2023) у своїй праці проаналізували юридично-політологічний аспект когнітивної війни.

Аналізу ключових російських пропагандистських наративів та механізмів їх реалізації присвячені дослідження Н. Бугайової та К. Степаненко (Bugayova & Stepanenko, 2025), а також колективна праця А. Пазюка, Д. Ланде, Є. Шнурко-Табакової та П. Кінгстона (Paziuk et al., 2025). Ідеологічний, символічний та медійний аспект пропаганди розглянуто в дослідженнях Л. Бідочко (Bidochko, 2024) та М. Безносюка (Beznosiuk, 2024). Конспірологічна складова російських наративів і її роль у виправданні агресії розкрита у роботах І. Яблокова (Yablokov, 2015; 2018).

Важливими у висвітленні російської інформаційної війни є праці Я. Дарчевської (Darczewska, 2014), Е. Ланґе-Йонатамішвілі (Lange-Ionatamishvili, 2015) та К. Джайлза (Giles, 2016). У них окреслено роль інформаційно-психологічних операцій РФ під час анексії Криму й початку війни на Донбасі. Аналітичні звіти Atlantic Council DFRLab (2023) і дослідження К. Пюннйонімі й А. Тольвіна (Pynnöniemi & Tolvin, 2025) розкривають еволюцію пропагандистських наративів напередодні та під час повномасштабного вторгнення. К. Пол та М. Метьюз (Paul & Matthews, 2016) у своїй праці визначили принцип, за яким працює російська пропаганда, увівши до наукового обігу концепцію «вогнемет брехні».

У низці праць, зокрема Л. Пейсахіна й А. Розенаса (Peisakhin & Rozenas, 2018), І. Ященка (Iashchenko, 2023), А. Ерліха та К. Гарнера (Erlich & Garner, 2023) розкрито вплив російських пропагандистських медіа на суспільство. Дослідження Е. Лукаса й П. Померанцева (Lucas & Pomerantsev, 2016), роботи А. Гаети, С. Алвізі, П. Ентонісамі та М. Васіма (Gaeta et al., 2025), С. Воллнера С. Коупленда і А. Джустоцці (Wallner et al., 2025), а також колективне дослідження під редакцією Б. Катени (Catena et al., 2025) аналізують роль цифрових платформ і штучного інтелекту в інформаційних кампаніях та когнітивних операціях Кремля.

Так, використана джерельна база характеризується всебічністю і рівномірністю охоплення джерелами предмету дослідження і дозволяє сформувати цілісне уявлення про російську когнітивні операції проти України. Поєднання робіт політологів та істориків з дослідженнями у сфері безпеки та медіа щодо проблеми російської імперської спадщини, політики пам'яті, пропаганди дає можливість дослідити когнітивну агресію РФ та встановити її стратегію.

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз російських пропагандистських наративів проти України, висвітлити їхню когнітивну структуру та стратегічні функції від початку агресії РФ у 2014 р. до кінця 2025 р. Це дасть можливість краще зрозуміти природу російської гібридної війни, а також її інформаційну складову.

Виклад основного матеріалу. Для виправдання агресії та делегітимізації політичного керівництва України серед власного населення і зовнішньої аудиторії російська пропаганда виробила низку ключових наративів і повторюваних тем. Ці наративи мають глибоке історичне коріння у радянській та імперській традиціях. Їх актуалізація російською пропагандою відбулася після Революції Гідності 2014 р. Напередодні та під час повномасштабного вторгнення 2022 р. використання цих наративів набуло ще більшої інтенсивності. До головних тем, які формують єдину, внутрішньо суперечливу міфологію війни РФ проти України, належать наративи про «нацистів», «нелегітимну владу», «єдиний народ», «війну з НАТО» тощо. Вони є класичними імперськими моделями легітимації насильства через апеляцію до «історичної місії». Усі вищеперераховані конструкції виконують як пропагандистську, так і когнітивну функції (Магда, 2021).

Ключовим та найбільш поширеним кремлівським наративом в інформаційній війні проти України, починаючи з 2014 р., є формування образу української влади як «неонацистської хунти», що прийшла до влади внаслідок «перевороту» та розгорнула «геноцид російськомовного населення» (Bidochko, 2024). У російському медійному дискурсі ця теза подається як безсумнівна аксіома: Київ зображується осередком «фашистської диктатури», нібито поставленої Заходом. Саме від цієї диктатури необхідно «визволяти» Україну. Так, наприклад, гасло «денацифікації» Кремль активно використовував як інструмент виправдання анексії Криму, збройного втручання на Донбасі та згодом – повномасштабного вторгнення. У когнітивному вимірі цей наратив працює, як тригер. Він запускає наперед сформовані асоціації та емоційні реакції, необхідні для того, щоб легітимізувати агресію в очах аудиторії, на яку він спрямований. Наратив повинен активувати закріплені в суспільній свідомості радянські емоційні схеми («фашизм», «священна війна», «визволення»). Як наслідок, це автоматично знижує рівень критичного мислення й підвищує готовність сприймати реальність крізь призму емоційних

інтерпретацій (Yablokov, 2018).

Цей міф є складною конструкцією і має три ключові складові. Твердження про нібито системне переслідування та фізичне знищення етнічних росіян і російськомовних громадян в Україні є першим його елементом. Російська пропаганда роками тиражувала вигадки про «заборону російської мови», «етнічні чистки» на Донбасі та масові вбивства мирного населення українськими військовими. Дії Збройних сил України без жодних доказів кваліфікувалися як «геноцид», що мало створити псевдоюридичне й моральне підґрунтя для «вимушеного втручання» РФ. Уже у 2014 р. російські телеканали поширювали наративи про «бомбардування мирних міст Донбасу» та «знищення російськомовного населення», подаючи агресію Росії як реакцію на вигаданий геноцид (Snegovaya, 2015, p. 11–13). Водночас українські академічні дослідження етнополітичних процесів на Донбасі переконливо демонструють відсутність будь-яких ознак етнічного чи мовного геноциду до початку російського втручання, натомість фіксують складну, але інтегровану соціальну та мовну реальність регіону (Котигоренко та ін., 2014).

Наступним елементом міфу є теза, що в Україні «при владі перебувають неонацисти». Так, усі проукраїнські та проєвропейські уряди, починаючи з 2014 р., послідовно зображувалися кремлівською пропагандою «фашистами», «бандерівцями» та спадкоємцями нацистської ідеології. Тож радянський міф про Велику Вітчизняну війну та ототожнення української ідентичності з образом «історичного ворога» російська пропаганда використовує як емоційний ресурс для мобілізації суспільства й формування ненависті до України (Yablokov, 2018). Це вчергове підтверджує тезу, що історія в політичній культурі Російської Федерації, як і в російській імперії та СРСР, – інструмент для консолідації суспільства та легітимізації агресії (Магда, 2021).

Наратив про «русофобію» та нібито системне знищення російської культури в Україні є третім елементом цього міфу. Його ключова теза зводиться до твердження про існування в Україні «русофобського режиму», який наче цілеспрямовано викорінює російську мову, культуру, церкву та історичну пам'ять. Цю ідею послідовно й систематично поширюють як кремлівські посадовці, так і підконтрольні їм пропагандистські медіа, ретранслюючи фейки про заборону російської мови та утиски Православної церкви Московського патріархату. Реальний стан справ суперечить цим твердженням, українські й міжнародні дослідники неодноразово доводили це. Наприклад, до 2022 р. російська мова широко використовувалася в освіті, медіа, діловодстві та повсякденному спілкуванні, а російськомовні громадяни були представлені на найвищих рівнях державної влади в Україні. Проте РФ свідомо ігнорує будь-які докази, оскільки використовує образ «стражденного російськомовного народу», який нібито потребує зовнішнього «захисту» (Bidochko, 2024).

Так, пропаганда РФ перетворила комплекс міфів про «нацистів» і «геноцид» на один із важливих інструментів виправдання своєї агресії. Російські державні ЗМІ та прокремлівські ресурси роками транслювали сюжети про «звірства укронацистів», підігріваючи атмосферу ненависті. Незважаючи на те, що ці наративи повністю безпідставні, проте завдяки їх постійному повторенні сформувався ефект когнітивного насичення. Як наслідок хибна інформація стала сприйматись як істина. Це сформувало у масовій свідомості значної частини населення РФ паралельну реальність, у якій війна проти України є морально виправданою місією, «священною боротьбою» – захистом «невинних» і покаранням «нацистів» (Lucas & Pomerantsev, 2016; Yablokov, 2015). Цинізм цього міфу полягає в тому, що саме дії РФ з 2014 р. призвели до масових жертв серед цивільного населення Донбасу, а з 2022 р. під гаслом «денацифікації» російські війська знищували міста Сходу й Півдня України – насамперед ті, де проживала значна кількість російськомовних громадян.

З часом наратив про «нацистський режим» і «геноцид» інтегровано у систему освіти Російської Федерації. У 2022 р. в російських школах запроваджено обов'язкові пропагандистські заняття «Разговоры о важном». На цих уроках дітям нав'язується уявлення про «справедливу» війну як «вимушену» боротьбу з нацизмом в Україні (Beznosiuk, 2024; Erlich & Garner, 2023). На нашу думку, така інтерпретація повністю корелює з висновками Ю. Поліщука, який показує, що від початку інформаційна війна РФ була спрямована на тривале перепрограмування ціннісних і смислових орієнтацій власного населення (Поліщук, 2025).

Дискредитація української державності через конструювання образу як «нелегітимної», «кримінальної» влади в Києві – це другий ключовий наратив Кремля. Принцип його роботи наступний: якщо інституції оголосити «нелегітимними», то будь-які рішення держави можна трактувати як незаконні, а сама держава не заслуговує на підтримку. Офіційна риторика РФ про «київську хунту» та «режим», який нібито прийшов до влади шляхом перевороту й узурпації повноважень, закріпилась після Революції Гідності 2014 р. Російські медіа і дипломати, зокрема, російські представники в ООН та інших міжнародних організаціях регулярно поширювали меседжі, що українське політичне керівництво – це «путчисти». Така апеляція до лексики латиноамериканських переворотів мала на меті нав'язати міжнародній аудиторії асоціацію з військовою диктатурою (Bidochko, 2024; Atlantic Council DFRLab, 2023).

Головною метою цього міфу є внутрішня дестабілізація України, підрив довіри до українських політичних інституцій, поширення чуток про нібито конфлікти у вищому військово-політичному керівництві та формування відчуття «неминучої поразки». Після початку повномасштабного вторгнення цей інструментарій активно реалізовувався через серії інформаційно-психологічних операцій, характерною рисою яких стали швидкість поширення й багаторазове повторення одних і тих самих меседжів. У підсумку це призводило до ефекту виснаження, коли здатність аудиторії критично сприймати інформацію знижувалася (Erlich & Garner, 2023; Стрельбицький & Гринь, 2023). У межах цього дискурсу демократичну зміну влади в Україні подають як «злочинну узурпацію», тоді як російська агресія – це нібито «виправлення несправедливості» (Ткаченко, 2020).

Для зовнішньої аудиторії цей самий наратив використовували з іншою метою – знецінити підтримку України та нав'язати уявлення про «безперспективність» допомоги. У такому ключі російська пропаганда маркує Україну як «failed state» й поширює мем «Україна – 404», який підміняє політичний аналіз глузуванням і в спрощеній формі транслює тезу про нібито «неіснування» української держави (Bidochko, 2024).

Для легітимізації військової інтервенції у лютому 2022 р. наратив нелегітимності був публічно поєднаний із риторикою «денацифікації». Крім того, російський диктатор В. Путін у своїх промовах доповнив цей комплекс твердженнями про «історичну випадковість» України та «помилковість» її кордонів, а також прямими образами на адресу законної влади. Усе це створювало інформаційне тло для легітимізації вторгнення, яке нібито є «звільненням від хунти» (Atlantic Council DFRLab, 2023; Bidochko, 2024).

Такі конструкції не є новими і спираються на давню імперську традицію заперечення української суб'єктності та спробу підмінити право на державність аргументом «історичної доцільності», яку визначає метрополія. У цьому сенсі «нелегітимність» у кремлівській риториці виступає політичною технологією, що приховує справжню суть політики Росії, а саме претензію на контроль над Україною (Кульчицький, 2024; Якубова, 2024; Ткаченко, 2020).

Важливим елементом цього напряму є теза про «зовнішнє управління Україною». У результаті формується когнітивна рамка, в межах якої суверенітет України заперечується. Кремль систематично повторює, що українські лідери нібито є маріонетками Вашингтона і Брюсселя, а відтак держава не має власної суб'єктності. У цьому дискурсі президенти П. Порошенко та В. Зеленський постають як «ставленики Держдепу», а ухвалення українських рішень пояснюється не внутрішнім політичним процесом, а міфічними «наказами Заходу». За даними DFRLab, мотив «Україна – маріонетка Заходу» входив до ключових тем кремлівської пропаганди напередодні повномасштабного вторгнення (Atlantic Council DFRLab, 2023). Головною метою цього наративу є представлення будь-якої української влади як «чужої» та знімає з Російської Федерації відповідальність за агресію, підміняючи причинно-наслідкові зв'язки тезою, нібито йдеться не про війну проти України, а про протистояння із Заходом на її території (Bidochko, 2024; Erlich & Garner, 2023).

Твердження, що Росія нібито воює не з Україною, а з НАТО та «колективним Заходом» є ще одним базовим наративом російської пропаганди. У цій логіці РФ виступає стороною, що «обороняється» і протистоїть сильнішому ворогу, а сама теза виконує подвійну когнітивну функцію. По-перше, вона мобілізує агресивність, а по-друге – зменшує когнітивний дисонанс російського населення щодо ролі РФ як ініціатора війни. У кремлівській пропаганді вторгнення постає як вимушений крок, обумовлений «експансією НАТО». Практичним втіленням цього наративу було те, що у лютому 2022 р. В. Путін висунув ультимативні вимоги щодо «гарантій невступу України до НАТО», а потім інтерпретував їх неприйняття як доказ «оточення Росії» (Bugayova & Stepanenko, 2025; Giles, 2016; Lange-Ionatamishvili, 2015).

Цей наратив складається з трьох блоків тез. По-перше, він ґрунтується на заяві, ніби Захід після Холодної війни «порушив обіцянки не розширювати НАТО на схід», а вступ східноєвропейських країн до Альянсу подається як «зрада» та пряма загроза РФ. Російські політики, включно з В. Путіним, регулярно оголошували потенційне членство України в НАТО «червоною лінією» та одним із головних мотивів вторгнення. За їхніми твердженнями Україна є «плацдармом НАТО», де нібито мають з'явитися військові бази, ракети або навіть ядерна зброя, спрямовані проти РФ. Тому війна проти України – це превентивний удар «для недопущення удару по Росії». Кремлівська пропаганда сформувала уявлення про «неминучість західної агресії», що дозволило перекласти причину і провину за війну на Альянс (Bugayova & Stepanenko, 2025; Giles, 2016; Lange-Ionatamishvili, 2015).

По-друге, заперечення самостійності України як сторони конфлікту. Цю тезу озвучують не лише кремлівські пропагандистські медіа, а й високопосадовці, такі як С. Лавров та С. Шойгу. У цьому наративі стверджується, що всі дії Києва нібито інспіровані Вашингтоном, що Україна «воює до останнього українця» «чужою зброєю і чужим розумом за чужі інтереси», а Збройні сили України подаються як «натовський легіон». Такі твердження покликані виправдати

труднощі на фронті через аргумент «нам протистоїть все НАТО», а також посіяти недовіру між Україною та її союзниками, нав'язуючи уявлення про «цинічне використання» українців і неминучість того, що партнери, зрештою, «кинуть» Україну (Bugayova & Stepanenko, 2025; Atlantic Council DFRLab, 2023; Pynnöniemi & Tolvin, 2025).

По-третє, поширюється твердження, що Росію нібито «примусили обставини», що вона «до останнього намагалася домовитися», але її «не почули», а отже, початок так званої «спецоперації» подається як вимушений крок задля власної оборони. Для підкріплення цього наративу активно використовують псевдозагрози на кшталт «біологічної зброї в таємних американських лабораторіях» або вигаданих планів створення «брудної бомби» на території України. У 2022 р. російські політики неодноразово озвучували ці абсурдні та фантастичні твердження на міжнародних майданчиках, зокрема в ООН. Така поведінка цілком відтворює радянські дезінформаційні практики періоду Холодної війни. Так, Росія подібно до СРСР постійно наповнює інформаційний простір страхом і тривогою, підштовхуючи аудиторію до висновку про «превентивність» і «вимушеність» російського насильства. Можна стверджувати, що наратив «оборони від НАТО» виявився універсальним поясненням війни (Paul & Matthews, 2016; Snegovaya, 2015; Giles, 2016).

Ядерний шантаж світової спільноти, а найперше союзників України, – важливий інструмент психологічного стримування у когнітивній війні Росії проти України. Російські медіа й високопосадовці регулярно просувають її через апеляції до «ризику ядерної війни», особливо напередодні самітів НАТО, ухвалення рішень щодо надання Україні високотехнологічних систем озброєння або розширення санкцій проти РФ з боку західних держав. У такому форматі сама погроза перетворилася на зброю когнітивного впливу, яка діє через очікування катастрофи без фактичного застосування сили (Bugayova & Stepanenenko, 2025; Giles, 2016; Wallner, Copeland & Giustozzi, 2025).

Поряд з аргументами ризику ескалації та ядерної загрози на міжнародну спільноту направлені псевдораціональні пропагандистські аргументи «втоми від війни», необхідності «компромісів» і «негайних переговорів». Російські дипломати, експерти та медіа активно використовують ці формули, створюючи когнітивний тиск на інституції колективної безпеки. Агресію РФ при цьому подають як конфлікт, що потребує врегулювання за рахунок поступок України, а не як грубе порушення міжнародного права (Alvisi, Anthonysamy & Waseem, 2025).

Економічні труднощі, енергетична криза чи міграційні виклики в Європі кремлівські пропагандисти інтерпретують як прямий наслідок підтримки України. Ширший контекст – російська воєнна агресія не враховується. Кремлівські медіа, вириваючи окремі факти з ширшої картини, формують помилкові висновки. Їхня логіка проста – держави Заходу підтримують Україну, як наслідок, мають численні внутрішні проблеми. Тобто, щоб їх позбутися, потрібно перестати надавати будь-яку підтримку Україні. Відбувається підміна понять. Морально-правова оцінка війни замінюється міркуваннями «ціни» та «взаємної вигоди» (Molder, 2023; Bugayova & Stepanenko, 2025).

Основна мета такої риторики – сформувати страх у західному суспільстві та політичних елітах і тим самим стимулювати сповільнення або повне припинення підтримки України з боку західних союзників. Самі по собі ці наративи не здатні змінити політику підтримки Заходом України, але досягають результату у сповільненні процесу передачі озброєння та техніки через деморалізацію партнерів України.

Одним із найдавніших і водночас базових наративів Кремля є твердження, що українці й росіяни становлять «один народ». Цей наратив походить із російської імперської теорії «триєдиного русского народа», яка відводить українцям роль «молодшого брата», тоді як Київ у цьому міфі – це «колиска» виключно російської державності. У липні 2021 р. В. Путін виніс цей підхід у формат програмного тексту, який медійно та освітньо масштабували: українську мову маркували як «діалект», українську ідентичність – як продукт «інтриг Заходу», а саме існування незалежної України – це ніщо інше, як тимчасова помилка, яка має бути виправлена (Atlantic Council DFRLab, 2023; Yablokov, 2018).

Головними посилами цього наративу є три взаємопов'язаних твердження. По-перше, українці та росіяни нібито тотожні за «походженням і ментальністю», а відмінність між ними – штучна конструкція. По-друге, українська державність подається як «випадковий геополітичний проєкт», а її кордони – як «нелегітимні подарунки», що дозволяє перевести питання суверенітету з площини права в площину «історичної доцільності». По-третє, Росія позиціонує себе як «старшого брата», який має право «повернути» українців у спільний простір, поєднуючи патерналізм із прихованою погрозою сили. Як результат, анексія Криму та підтримка сепаратизму на Донбасі пояснювались як «повернення свого» – території та людей, яких оголошено «історично російськими» (Peisakhin & Rozenas, 2018). Згодом, уже в 2022 р., цей мотив став виправданням повномасштабного вторгнення. Російська пропаганда подала його як «возз'єднання». Незважаючи на те, що для зовнішньої аудиторії паралельно активували інші

наративи – «нацизм» і «геноцид», які є взаємовиключними, вони співіснують у пропагандистській системі тому, що у них різні адресати (Darczewska, 2014; Bugayova & Stepanenko, 2025; Yablokov, 2018).

Теза про «братні народи» суперечить як історичному розвитку української нації, так і сучасній соціально-політичній реальності. Українці мають окрему ідентичність, мову й культуру, а українська державність формувалася в ході тривалої боротьби за політичну суб'єктність і право на самовизначення. Кремлівська пропаганда свідомо ігнорує ці обставини, підтримуючи імперські настрої та знімаючи з агресора моральну відповідальність за війну. Для російської аудиторії ця риторика слугує легітимацією насильства, нормалізуючи заперечення української суб'єктності як нібито «аномалії», що підлягає усуненню (Ткаченко, 2020; Yablokov, 2018)

Типовою когнітивною технікою, яку використовує Москва, є перевертання ролей агресора і жертви. Вона розмиває причинно-наслідкові зв'язки, породжує хаос і невизначеність, де аудиторія втрачає здатність відрізняти первинну подію від її пропагандистського «трактування». Кремль систематично застосовує наратив перевертання ролей, у межах яких Україні та Заходу приписуються злочини, які насправді зробила Росія. В українському контексті з 2014 р. Кремль просуває дві тези такого перевертання. Перша – «Україна сама розв'язала війну на Донбасі»: конфлікт 2014 р. «внутрішньоукраїнський», заперечуючи роль РФ, а українські сили маркують як «карателів», які ніби прийшли придушити «волевиявлення» мешканців регіону, тоді як Росія подається як зовнішній «гуманітарний» помічник (Khaldarova & Pantti, 2016; Iashchenko, 2023; Pynnöniemi & Tolvin, 2025). До того ж українські дослідження регіону показують, що «громадянська війна» є пропагандистським конструктом (Котигоренко та ін., 2014).

Друга теза полягає у запереченні воєнних злочинів Російської Федерації та створенні версій про «постановки». Найвідомішим прикладом такої практики стала реакція Москви на оприлюднення доказів масових убивств цивільних у Бучі та інших деокупованих містах. Кремль традиційно вдався до прямого заперечення, стверджуючи, що матеріали інсценували українські і західні спецслужби. Аналогічно збиття рейсу MH17 у 2014 р. супроводжувалося з боку РФ численними взаємовиключними версіями, мета яких – перевантажити інформаційний простір і сформувати сумнів як ключову реакцію. Ця тактика називає модель «вогнемет брехні». Її суть полягає в тому, що аудиторію засипають великою кількістю пояснень, унаслідок чого втрачаються орієнтири і готовність прийняти будь-яку зручну інтерпретацію (Paul & Matthews, 2016). Активізація цих фейків відбувається відразу після чергових ударів РФ. Тези про те, що «Україна сама обстріляла мирне населення» чітко синхронізовані з обстрілами українських міст Росією. Як приклад, у березні 2022 р. після руйнування пологового будинку і драмтеатру в Маріуполі в результаті російських обстрілів кремлівські спікери та пропаганда відразу заявили, що «це зробили самі українські націоналісти», аби «очорнити Росію» (Atlantic Council DFRLab, 2023; Paziuk et al., 2025; Paul & Matthews, 2016).

На першому етапі когнітивної війни РФ проти України були характерні грубі, примітивні ідеологічні наративи. Напередодні повномасштабного вторгнення, а особливо у промові В. Путіна 24 лютого 2022 р. головними тезами були «нацистська загроза» та «екзистенційна оборона». Головна мета цих меседжів полягала в мобілізації власного суспільства на «спеціальну воєнну операцію». Оскільки бліцкригу не відбулося і війна затягувалась, то вже наприкінці 2022 р. ситуація змінюється. У цей час російська когнітивна кампанія удосконалюється та ускладнюється. У ході цієї трансформації на порядок денний виходять складніші інструменти маніпуляції контекстом та імітації раціонального вибору. Упродовж 2023–2024 років відбувається зміна акцентів, унаслідок чого розмиваються причинно-наслідкові зв'язки. Уся російська пропаганда працює над нормалізацією війни та над тим, щоб у власної внутрішньої аудиторії сформувати уявлення про її «неминучість» і «безальтернативність» (Pynnöniemi & Tolvin, 2025).

У 2024–2025 рр. в інструментарії Кремлівського когнітивного впливу з'являються тези «мирних переговорів за будь-яку ціну», «замороження конфлікту» або «компромісу». Мир тут постає як самоціль, і жодним чином не йдеться про справедливість, відповідальність за порушення міжнародного права. Звичайно, ніякого миру російське політичне керівництво не прагне, це – лише черговий інструмент створення псевдораціональних наративів для уникнення відповідальності за агресію та окупацію територій України. Ці наративи, як і попередні, зміщують фокус з категорій справедливості, міжнародного права та безпеки до емоційного виснаження й прагнення «повернення до нормальності». РФ намагається не лише знайти підтримку чи залучитись лояльністю, головним завданням її когнітивних операцій цього періоду є формування апатії, фаталізму та готовності приймати нав'язану реальність (Gaeta et al., 2025).

Загалом тези про «нацистів», «нелегітимну владу», «єдиний народ», «війну з НАТО» та перенесення вини становлять комплекс російської пропаганди проти України. Завдання кожного з цих наративів посилити один одного. Можемо спостерігати, що один і той же конфлікт у спікерів Кремля може бути «самозахистом», «визвольною місією» або «виправлення історичної

помилки». Сформовані ще у 2014 р. головні пропагандистські міфи залишаються актуальними сьогодні. Російська пропаганди не відзначається оригінальністю і повторює їх, змінюючи лише акценти та інформаційні приводи (Catena, Ditrych & Kovalčíková, 2025; Gaeta, Alvisi, Anthonysamy & Waseem, 2025).

Висновки. Російські когнітивні інструменти поступово еволюціонують і пристосовуються до нових обставин. Кремль вибудовує довгострокову інформаційну стратегію, яка виходить за межі пропаганди в її класичному розумінні та набуває рис системної когнітивної війни. Створені в її межах ідеологічні міфи, історичний ревізіонізм та псевдораціональні інтерпретації передбачають заперечення української політичної суб'єктності і легітимацію агресії. Внутрішній і зовнішній виміри цієї системи взаємопов'язані. Наративи про «нацизм», «нелегітимну владу» та «єдиний народ» насамперед працюють на внутрішню аудиторію Російської Федерації. Вони покликані мобілізувати суспільство й надати війні морального виправдання. Натомість тези про «втому від війни», «необхідність переговорів», ризики ескалації та ядерної загрози спрямовані переважно на зовнішні аудиторії й мають на меті послабити підтримку України з боку її партнерів. Якщо на початковому етапі всі ресурси пропагандистської машини були зосереджені на прямій ідеологічній мобілізації, то з часом відбувся перехід до тонших механізмів впливу на процес ухвалення рішень у суспільствах і серед політичних еліт. У цьому процесі фокус відповідальності за війну поступово зміщується з агресора – Російської Федерації – на жертву, тобто Україну, яку намагаються подати як сторону, що «не бажає миру» і «прагне продовження війни до останнього українця».

Фінансування. Автор не отримував фінансової підтримки для проведення цього дослідження.

Джерела та література:

Котигоренко, В., Калакура, О., Ковач, Л., Коцур, В., Кочан, Н., Макаренко, Н. та ін. (2014). Донбас в етнополітичному вимірі. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 584 с.

Кульчицький, С. (2024). Російсько-українське протистояння як екзистенційна війна. *Світогляд,* 5 (109), 3–11.

Магда, Є. (2023). Історія як інструмент легітимації та побудови зовнішньополітичної стратегії Російської Федерації на початку XXI ст. *Російська імперська державність: сучасні міжнародні виміри: аналітичний альманах*. Частина І / за заг. ред. А. І. Кудряченка. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», С. 128–155.

Ткаченко, В. М. (2020). *Політика історичної пам'яті в Україні та Росії в умовах політичного транзиту: монографія*. Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 144 с.

Якубова, Л. (2024). Україна як alter ego путінської Росії: методична розробка публічної лекції / за ред. В. Смолія. Київ: НАН України, Інститут історії України, 72 с.

Atlantic Council DFRLab. (2023). Our Experts Decode the Putin Speech That Launched Russia's Invasion of Ukraine. *New Atlanticist*, 22 February. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/markup/putin-speech-ukraine-war/.

Beznosiuk, M. (2024). Kremlin Expands Youth Indoctrination in Russia and Occupied Territories of Ukraine (Part One). *Eurasia Daily Monitor*, 22(126), 11 September. URL: https://jamestown.org/program/kremlin-expands-youth-indoctrination-in-russia-and-occupied-territories-of-ukraine-part-one.

Bidochko, L. (2024). Painting Ukraine as a Junta: Decoding Russia's Disinformation Tactics. *Kennan Institute (Wilson Center),* 16 January. URL: https://www.wilsoncenter.org/blog-post/painting-ukraine-junta-decoding-russias-disinformation-tactics.

Bugayova, N., & Stepanenko, K. (2025). A Primer on Russian Cognitive Warfare. *Institute for the Study of War.* URL: https://understandingwar.org/research/cognitive-warfare/a-primer-on-russian-cognitive-warfare/.

Catena, B., Ditrych, O., & Kovalčíková, N. (2025). Smoke and Mirrors: Building EU Resilience Against Manipulation through Cognitive Security. *European Union Institute for Security Studies*, 7 October. URL: https://www.iss.europa.eu/publications/briefs/smoke-and-mirrors-building-eu-resilience-against-manipulation-through-cognitive.

Darczewska, J. (2014). The Anatomy of Russian Information Warfare: The Crimean Operation, a Case Study. *OSW*, 22 May. URL: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/the_anatomy_of_russian_information_warfare.pdf.

Erlich, A., & Garner, C. (2023). Is pro-Kremlin Disinformation Effective? Evidence from Ukraine. *International Journal of Press/Politics*, 28(1), 5–28. DOI: https://doi.org/10.1177/19401612211045221.

Gaeta, A., Alvisi, S., Anthonysamy, P., & Waseem, M. (2025). Computational Analysis of Information Disorder in Cognitive Warfare. *Online Social Networks and Media*, 100322. DOI:

https://doi.org/10.1016/j.osnem.2025.100322.

Giles, K. (2016). *Handbook of Russian Information Warfare.* Rome: NATO Defense College. URL: https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/NDC%20fm_9.pdf.

Iashchenko, I. (2023). Russian Disinformation about the Ukrainian Conflict since 2014: Fact-checking and Recurring Patterns. *Aspenia Online*, 18 September. URL: https://aspeniaonline.it/russian-disinformation-about-the-ukrainian-conflict-since-2014-fact-checking-and-recurring-patterns

Khaldarova, I., & Pantti, M. (2016). Fake News: The Narrative Battle over the Ukrainian Conflict. *Journalism Practice*, 10(7), 891–901. DOI: https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1163237

Lange-Ionatamishvili, E. (2015). Analysis of Russia's Information Campaign Against Ukraine. *NATO Strategic Communications Centre of Excellence (NATO StratCom COE).* URL: https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/russian_information_campaign_public_12012016fin.pdf.

Lucas, E., & Pomerantsev, P. (2016). Winning the information war: Techniques and counter-strategies to Russian propaganda in Central and Eastern Europe. *Center for European Policy Analysis (CEPA)*, August. URL: https://cepa.org/our-work/winning-the-information-war/.

Mölder, H. (2016). The War of Narratives – Putin's Challenge to International Security Governance in Ukraine. Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies), 2, 88–113. URL: https://ojs.utlib.ee/index.php/st/article/view/23973.

Paul, C., & Matthews, M. (2016). *The Russian «firehose of falsehood» propaganda model: Why it might work and options to counter it. RAND Corporation*, July. URL: https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html.

Paziuk, A., Lande, D., Shnurko-Tabakova, E., & Kingston, P. (2025). Decoding Manipulative Narratives in Cognitive Warfare: A Case Study of the Russia-Ukraine Conflict. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 8. DOI: https://doi.org/10.3389/frai.2025.1566022.

Peisakhin, L., & Rozenas, A. (2018). Electoral Effects of Biased Media: Russian Television in Ukraine. *American Political Science Review*, 112(3), 675–693. DOI: https://doi.org/10.1017/S0003055418000188.

Polishchuk, Y. (2025). Information Warfare as a Component of Russian Aggression against Ukraine: Historiography of the Problem. *Ukrainian Historical Journal*, (6), 35–49. https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.035.

Pynnöniemi, K., & Tolvin, A. (2025). Reconstructing Kremlin Strategic Deception: The Logic of Disinformation Narratives during the First Phase of the Full-Scale Invasion of Ukraine. *Journal of Slavic Military Studies*, 58(1), 1–25. DOI: https://doi.org/10.1080/13518046.2025.2548727.

Snegovaya, M. (2015). Putin's Information Warfare in Ukraine: Soviet Origins of Russia's Hybrid Warfare. *Institute for the Study of War*, September. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/193932/Russian%20Report%201%20Putin's%20Information%20Warfare%20in%20Ukraine-%20Soviet%20Origins%20of%20Russias%20Hybrid%20Warfare.pdf.

Strelbytskyi, M., & Hryn, M. (2023). Cognitive warfare of Russia against Ukraine. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Legal Sciences*, 1 (64), 46–52. DOI: https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.1.7.

Wallner, C., Copeland, S., & Giustozzi, A. (2025). Russia, AI and the future of disinformation warfare. *Royal United Services Institute (RUSI),* June. URL: https://static.rusi.org/russia-ai-and-the-future-of-disinformation-warfare.pdf.

Yablokov, I. (2015). Conspiracy Theories as a Russian Public Diplomacy Tool: The Case of Russia Today (RT). *Politics*, 35(3–4), 301–315. DOI: https://doi.org/10.1111/1467-9256.12097.

Yablokov, I. (2018). *Fortress Russia: Conspiracy Theories in the Post-Soviet World*. Cambridge: Polity Press, 2018. 288 p.

References:

Atlantic Council DFRLab. (2023). Our Experts Decode the Putin Speech That Launched Russia's Invasion of Ukraine. *New Atlanticist*, 22 February. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/markup/putin-speech-ukraine-war/ [in English].

Beznosiuk, M. (2024). Kremlin Expands Youth Indoctrination in Russia and Occupied Territories of Ukraine (Part One). *Eurasia Daily Monitor*, 22(126), 11 September. URL: https://jamestown.org/program/kremlin-expands-youth-indoctrination-in-russia-and-occupied-territories-of-ukraine-part-one [in English].

Bidochko, L. (2024). Painting Ukraine as a Junta: Decoding Russia's Disinformation Tactics. *Kennan Institute (Wilson Center),* 16 January. URL: https://www.wilsoncenter.org/blog-post/painting-ukraine-junta-decoding-russias-disinformation-tactics [in English].

Bugayova, N., & Stepanenko, K. (2025). A Primer on Russian Cognitive Warfare. *Institute for the Study of War.* URL: https://understandingwar.org/research/cognitive-warfare/a-primer-on-russian-cognitive-warfare/ [in English].

Catena, B., Ditrych, O., & Kovalčíková, N. (2025). Smoke and Mirrors: Building EU Resilience Against Manipulation through Cognitive Security. *European Union Institute for Security Studies,* 7 October. URL: https://www.iss.europa.eu/publications/briefs/smoke-and-mirrors-building-eu-resilience-against-manipulation-through-cognitive [in English].

Darczewska, J. (2014). The Anatomy of Russian Information Warfare: The Crimean Operation, a Case Study. *OSW*, 22 May. URL: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/the_anatomy_of_russian_information_warfare.pdf [in English].

Erlich, A., & Garner, C. (2023). Is pro-Kremlin Disinformation Effective? Evidence from Ukraine. *International Journal of Press/Politics*, 28(1), 5–28. DOI: https://doi.org/10.1177/19401612211045221 [in English].

Gaeta, A., Alvisi, S., Anthonysamy, P., & Waseem, M. (2025). Computational Analysis of Information Disorder in Cognitive Warfare. *Online Social Networks and Media*, 100322. DOI: https://doi.org/10.1016/j.osnem.2025.100322 [in English].

Giles, K. (2016). *Handbook of Russian Information Warfare*. Rome: NATO Defense College. URL: https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/NDC%20fm_9.pdf [in English].

Iashchenko, I. (2023). Russian Disinformation about the Ukrainian Conflict since 2014: Fact-checking and Recurring Patterns. *Aspenia Online*, 18 September. URL: https://aspeniaonline.it/russian-disinformation-about-the-ukrainian-conflict-since-2014-fact-checking-and-recurring-patterns [in English].

Khaldarova, I., & Pantti, M. (2016). Fake News: The Narrative Battle over the Ukrainian Conflict. *Journalism Practice*, 10(7), 891–901. DOI: https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1163237 [in English].

Kotygorenko, V., Kalakura, O., Kovach, L., Kotsur, V., Kochan, N., Makarenko, N. et. al. (2014). Donbas in the ethno-political dimension. Kyiv: I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. 584 p. [in Ukrainian].

Kulchytskyi, S. (2024). Russian-Ukrainian confrontation as an existential war. *Svitohliad*, 5 (109), 3–11 [in Ukrainian].

Lange-Ionatamishvili, E. (2015). Analysis of Russia's Information Campaign Against Ukraine. *NATO Strategic Communications Centre of Excellence (NATO StratCom COE).* URL: https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/russian_information_campaign_public_12012016fin.pdf [in English].

Lucas, E., & Pomerantsev, P. (2016). Winning the information war: Techniques and counter-strategies to Russian propaganda in Central and Eastern Europe. *Center for European Policy Analysis (CEPA),* August. URL: https://cepa.org/our-work/winning-the-information-war/ [in English].

Magda, Ye. (2023). History as a tool of legitimation and construction of the foreign policy strategy of the Russian Federation at the beginning of the 21st century. *Rosiiska imperska derzhavnist: suchasni mizhnarodni vymiry: analitychnyi almanakh. Part I* / ed. by A. I. Kudriachenko. Kyiv: State Institution "Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine", pp. 128–155 [in Ukrainian].

Mölder, H. (2016). The War of Narratives – Putin's Challenge to International Security Governance in Ukraine. *Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies),* 2, 88–113. URL: https://ojs.utlib.ee/index.php/st/article/view/23973 [in English].

Paul, C., & Matthews, M. (2016). The Russian «firehose of falsehood» propaganda model: Why it might work and options to counter it. *RAND Corporation,* July. URL: https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html [in English].

Paziuk, A., Lande, D., Shnurko-Tabakova, E., & Kingston, P. (2025). Decoding Manipulative Narratives in Cognitive Warfare: A Case Study of the Russia-Ukraine Conflict. *Frontiers in Artificial Intelligence*, *8*. DOI: https://doi.org/10.3389/frai.2025.1566022 [in English].

Peisakhin, L., & Rozenas, A. (2018). Electoral Effects of Biased Media: Russian Television in Ukraine. *American Political Science Review*, 112(3), 675–693. DOI: https://doi.org/10.1017/S0003055418000188 [in English].

Polishchuk, Yu. (2025). Polishchuk, Y. (2025). Information Warfare as a Component of Russian Aggression against Ukraine: Historiography of the Problem. *Ukrainian Historical Journal,* (6), 35–49. https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.035 [in Ukrainian].

Pynnöniemi, K., & Tolvin, A. (2025). Reconstructing Kremlin Strategic Deception: The Logic of Disinformation Narratives during the First Phase of the Full-Scale Invasion of Ukraine. *Journal*

of Slavic Military Studies, 58(1), 1–25. DOI: https://doi.org/10.1080/13518046.2025.2548727 [in English].

Snegovaya, M. (2015). Putin's Information Warfare in Ukraine: Soviet Origins of Russia's Hybrid Warfare. *Institute for the Study of War*, September. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/193932/Russian%20Report%201%20Putin's%20Information%20Warfare%20in%20Ukraine-%20Soviet%20Origins%20of%20Russias%20Hybrid%20Warfare.pdf [in English].

Strelbytskyi, M., & Hryn, M. (2023). Cognitive warfare of Russia against Ukraine. *Naukovi pratsi Mizhrregionalnoi akademii upravlinnia personalom. Yurydychni nauky*, 1 (64), 46–52. DOI: https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.1.7 [in Ukrainian].

Tkachenko, V. M. (2020). Politics of historical memory in Ukraine and Russia in the conditions of political transit: monograph. Kyiv: State Institution "Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine". 144 p. [in Ukrainian].

Wallner, C., Copeland, S., & Giustozzi, A. (2025). Russia, AI and the future of disinformation warfare. London: *Royal United Services Institute (RUSI)*, June. URL: https://static.rusi.org/russia-ai-and-the-future-of-disinformation-warfare.pdf [in English].

Yablokov, I. (2015). Conspiracy Theories as a Russian Public Diplomacy Tool: The Case of Russia Today (RT). *Politics*, 35(3–4), 301–315. DOI: https://doi.org/10.1111/1467-9256.12097 [in English].

Yablokov, I. (2018). *Fortress Russia: Conspiracy Theories in the Post-Soviet World.* Cambridge: Polity Press, 2018. 288 p. [in English].

Yakubova, L. (2024). Ukraine as the alter ego of Putin's Russia: methodological guidelines for a public lecture / ed. by V. Smolii. Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of History of Ukraine. 72 p. [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 28.11.2025 Схвалено до друку / Accepted: 23.01.2026